

Deum? ut impleatur in nobis promissum evangelicum: beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt; et omnia illa, quae nunc non videmus, credentes autem pro modulo capacitatis humanae longe minus quam sunt atque incomparabiliter cogitamus.... Hic creditis, ibi videbitis » Aug. Civ. Dei l. XX. c. 21. n. 1.

Non loquimur hic de veritatibus fidei, quae immediate de ipso Deo nobis revelatae sunt; illae enim pertinent ad obiectum princeps visionis beatificae (n. I.); sed obiectum secundarium visionis sunt res fidei, quae sunt extra Deum, Verbi incarnationis, quomodo Deus vere sit homo, et qualis in Verbo sit naturae nostrae exaltatio; generis humani redemptio per sanguinem Agni immaculati; Ecclesia mysticum corpus Christi, ut fundata est, nutritur et fovetur a Christo velut sponsa a sposo, perpetuo subest conservationi, gubernationi, assistentiae Patris et Filii et Spiritus Sancti; charismata et dona gratiae; sacramenta et sacramentorum virtus a Deo sanctificatore et ex meritis Iesu Christi; sacramentum nominativum et sacrificium Eucharistiae; haec inquam et alia, quae nobis verbo Dei revealantur ad credendum, illic sine velamine patent beatis per spiritalem visionem in se ipsis, quoniam evacuato eo, quod ex parte est, iam venit quod perfectum est, et die elucescente lucifer ortus est in cordibus, h. e. in intellectibus eorum.

3º Intuentur sancti in visione beatifica Deum in se ipso, multiplice tamen diverso gradu intensionis et claritatis, tamquam causam exemplarem omnium entium, quae possunt esse aliqua adumbratio et participatio eius qui est (τοῦ ἁγίου); tamquam causam efficientem et conservantem universalem, a qua necessario pendent omnia existentia, non solum ut producantur sed etiam ut perseverent esse, quemadmodum lumen solis a sole pendet; tamquam causam finalem, ad quam omnia ex necessariis rerum naturis ordinantur: « ex ipso, et per ipsum, et in ipso (εἰς ἀυτὸν) sunt omnia » (Rom. XI. 36.). Quare si beati divinam essentiam viderent, quantum est cognoscibilis, h. e. si eam comprehenderent, in ipsa etiam perfecte comprehenderent omnia possibilia et omnia pro quovis tempore existentia.

Sed haec comprehensio est infinitae perfectionis, et ideo soli Deo propria (cf. S. Th. 1. q. 12. a. 8.). Attamen

a) Eo ipso quod vident beati divinam essentiam ut in se est, intuentur etiam, quomodo infinitum illud *Esse* sit exemplar et norma omnium, quae possunt habere esse participantum; licet propterea nondum videant ipsa possibilia omnia vel singula in se ipsis, ut superius diximus. Pariter vident, quomodo nihil possit praeter Deum actu existere nisi dependenter ab illa infinita bonitate, sapientia, potentia, quam intuentur, ut in se est; et quomodo omnia quae sunt, necessario ordinata sint ad illud bonum infinitum tamquam ad suum finem essentialiem. Neque tamen hoc ipso iam vident omnia vel singula realiter existentia.

b) Haec quamvis ita sint, certe tamen illud ipsum lumen supernaturale, quo elevantur mentes beatae ad intendum primum *Esse, verum, et bonum*, sicut est, valet etiam pro diverso suo gradu intensionis et perfectionis ad cognoscendum, maiori vel minori amplitudine, entia, vera, bona possibilia, quae in illo suum habent exemplar et fundamentum, et ad proportionatam visionem realiter existentium, quae ab illa prima causa et ultimo fine pendent. Cf. S. Th. 1. q. 57. a. 2. Quantum vero extensio et intensio huius visionis, quatenus omnibus beatis comprehensoribus communis est, a nobis deduci aut coniici potest; videtur dicendum, spiritalem illam visionem in omnibus beatis extendi ad totum universum creatum, quatenus substantiis permanentibus constat; nimirum ad perfecte videndum totius universi magnitudinem, ordinem, pulchritudinem, rerum species et essentias, quantum opus est, ut perfecte videant in toto universo gloriam Dei, h. e. ut in iis quae facta sunt, videant relucentem Dei essentiam, potentiam, bonitatem, sapientiam, pulchritudinem, quae est omnium causa exemplaris, efficiens, conservans, finalis. Atque ita vident ideas divinas et rationes aeternas, secundum quas haec omnia facta sunt, et in divina essentia quam in se ipsa intuentur, seu (loquendo per appropriationem) in Verbo vident haec creata, et in creatis iterum vident et glorificant Deum. « Sancti angeli, quibus post resurrectionem

coaequabimur..... procul dubio universam creaturam, in qua ipsi sunt principaliter conditi, in ipso Verbo Dei prius noverunt, in quo sunt omnium, etiam quae temporaliter facta sunt, aeternae rationes, tamquam in eo, per quod facta sunt omnia; ac deinde in ipsa creatura, quam sic noverunt tamquam infra despicientes, eamque referentes ad illius laudem, in cuius incommutabili veritate rationes, secundum quas facta est, principaliter vident. Ibi ergo tamquam per diem.... hic autem tamquam per vesperam; sed continuo fit mane.... quia non remanet angelica scientia in eo quod creatum est, quin hoc continuo referat ad illius laudem et charitatem, in quo id non factum esse sed faciendum esse cognoscitur, in qua veritate stando dies est » (1) s. Augustin. Gen. ad litt. l. IV. c. 24; Civ. Dei l. XI. c. 7. 29. Vide Suarez de Deo l. II. c. 28; Lessium De summo bono l. II. c. 9. 10.

4º Beati comprehensores omnes tum angeli tum homines (seu animae beatae) pertinent ad coelestem hierarchiam diversis gradibus dispositam. Sunt omnes cives Ierusalem coelestis, quae est mater nostra; atque adeo sunt multiplici varietate membra Ecclesiae, in qua secundum triplicem suam divisionem Ecclesiae triumphantis, purgantis et militantis est *communio Sanctorum*, quam in ipso symbolo fidei profitemur. Ecclesiae adhuc in terris militanti dictum est: « accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Ierusalem coelestem, et multorum millium angelorum frequentiam (πανηγυρι), et Ecclesiam primitivorum (πρωτοτοκων), qui conscripti sunt in coelis, et iudicem omnium Deum, et (ad) spiritus iustorum perfectorum » (και πνευματι δικαιων τετελειωμενων) Heb. XIII. 22. 23. cf. Eph. II. 19.

(1) De cognitione et laudatione angelica in exornatione universi aspectabilis dicit Deus in libro Iob XXXVIII. 4-7: « cum me laudarent (manifestatione obiectiva) simul astra matutina; et iubilarent omnes filii Dei, » seu (ut interpretantur LXX.) « omnes angeli » (ὅτε ἐγενήθησαν ἀστρά, ήνεσαν με φωνῇ μεγάλῃ πάντες ἄγγελοι μου). Universum ex hac cognitione angelorum et beatorum patet responsio ad quaestionem, quomodo gloria Dei manifestetur per illas creaturas, quae ne in notitiam quidem mortalium umquam pervenient.

Quare singuli beati pro diverso suo statu et gradu, in quo constituti sunt in regno coelorum, diversum habent ordinem in communione Sanctorum, et diversas relationes ad totam Ecclesiam. Exigit autem ipsa perfectio spirituum consummatorum, ut singuli omnia quae *ad statum suum* pertinent, modo lumini gloriae congruente intellectualiter videant. Singuli ergo vident imprimis totam Ierusalem coelestem: « vident omnes beatorum angelorum et hominum ordines, numerum, merita, dignitatem, gloriam; par enim est, ut civitatem suam et domum patris sui, et fratres suos et cives optimè norint, et bonitatem Dei ac misericordiam in singulis admirentur et laudent » Lessius l. c. c. 9. n. 61. Haec quippe omnia potissimum *ad statum illum perfectum singulorum* pertinent. Ex iis vero quae in Ecclesia sive purgante sive militante et in genere humano aguntur, maxime quae pertinent ad ordinem supernaturalem gratiae (cf. Luc. XV. 7. 10.), singuli cognoscunt ea, quae pertinent *ad ipsorum ministeria* secundum statum ac ordinem diversum, quem in coelesti hierarchia et in communione Sanctorum obtinent. Hinc patet, cultum et supplications quae ad sanctos diriguntur, ab eis cognosci non solum speciali revelatione Dei, sed hanc cognitionem eis esse congruam et connexam cum ipso suo statu perfecto in communione Sanctorum. Confer de hac re Bellarminum De beatitud. SS. l. I. c. 20. ad argument. III.

Praeterea animae beatae, quae ex hac peregrinatione in terris pervenerunt ad patriam, rerum humanarum notitias, et cum humanis relationes non amittunt; sed solum quod imperfectum erat, evacuant et elevatur ad perfectum. Sicut corpora eorum mortua in terris habent ordinem ad futuram vitam et glorificationem in coelo; ita multo magis animae viventes in gloria retinent speciales relationes ad res humanas, ea perfectione, quae congruit perfectioni eorum charitatis erga Deum et erga homines sanctificandos et salvandos a Deo. Haec igitur quatenus ad statum singulorum, eatenus etiam ad eorum non modo cognitionem sed etiam specialem curam pertinere censenda sunt. Vide s. Thom. contra Gent. III. 59; Toletum in l. q. 12. a. 8; Suarez de Deo l. II.

c. 28. n. 17; Lessium De summo bono l. II. c. 9. n. 66;
c. 10. n. 69.

THEISIS XVIII.

*De ratione, qua Deus licet clare visus
sit tamen beatis incomprehensibilis.*

« Quamvis beati Deum in ipsa eius essentia intuitive videant; est tamen Deus omni creato intellectui *incomprehensibilis*. Ratio vero propria incomprehensibilitatis est, quod Deus sicut perfectione, ita obiectiva cognoscibilitate est infinitus, atque ideo ab intellectu creato non potest cognosci intensive, quantum est cognoscibilis; unde consequitur, per intuitivam visionem divinae essentiae in se ipsa ab intellectu creato extensive non videri omnia, quorum ipsamet essentia divina est exemplar, seu quae in divina essentia sunt eminenter. »

I. Sicut *comprehensio* in rebus corporeis dupliciter dicitur tum de rei apprehensione tum de plena unius in altero inclusione; ita ad horum analogiam in spiritualibus et intellectualibus usu etiam ecclesiastico significatio eiusdem vocabuli duplex est, nominatim quando de *comprehensione Dei* agitur. Sumitur enim aliquando pro assecutione finis metaphora derivata a cursoribus in stadio: « sic currite, ut comprehendatis » 1. Cor. IX. 24; Phil. III. 12. 13. Unde omnes qui ad ultimum finem pervenerunt, dicuntur *beati comprehensores*. « Hoc modo *comprehensio* est una de tribus dotibus animae (beatae), quae respondet spei, sicut visio fidei, et fruitio charitati... Haec tria habent beati in Deo, quia et vident ipsum, et videndo tenent sibi praesentem in potestate habentes semper eum videre, et tenentes fruuntur sicut ultimo fine desiderium implente » S. Th. 1. q. 12. a. 7. ad 1. Ex hoc ipso patet, *comprehensionem* intelligi longe alio et strictiori sensu, quando Deus a nullo intellectu creato etiam in suprema elevatione supernaturali constituto *comprehendi* posse et simpliciter *incomprehensibilis* esse praedicatur.

1º In Concilio Lateranensi IV. professio haec est: « firmiter credimus et simpliciter profitemur, quod unus solus est verus Deus, aeternus, immensus et incommutabilis, *incomprehensibilis*, omnipotens, et ineffabilis » cap. *Firmiter*.

Sicut hic aeternitas, immensis etc. intelliguntur *attributa absoluta*, non vero solum secundum quid; ita etiam quae ad intellectum referuntur, incomprehensibilitas et ineffabilitas, valent prae quovis intellectu qui ab intellectu divino infinito sit distinctus (1), non autem prae aliquo solum intellectu, vel prae viribus solum naturalibus. Hoc enim modo secundum quid etiam de angelo posset praedicari *incomprehensibilitas*; nec esset attributum proprio divinum exprimens Dei infinitatem, prout in illa declaratione Concilii intenditur. Adeoque censendum est omnino contrarium ei, quod dixit Vasquez (disp. 42. c. 3. n. 10.). Ait: « cum (a Concilio Deus) dicatur *ineffabilis*, et tamen lumine gloriae beati sicut clare vident, sic etiam lingua mentis ipsum effari et exprimere possint, sicuti est, nec ipsis dicatur mente ineffabilis; sic etiam nec ipsis dicetur *incomprehensibilis*. » Atqui sicut Deus beatis in lumine gloriae est aliquo vero sensu *incomprehensibilis*, quod sane Vasquez ipse non negat; ita eodem prorsus sensu est ipsis *ineffabilis*. Haec enim duo, incomprehensibilitas et ineffabilitas, aequaliter se habent, seu potius quod est aliquo sensu incomprehensibile, eodem sensu est *a fortiori* ineffabile. Eo igitur sensu, quo dicit Vasquez beatos mente effari Deum sicut

(1) Vasquez disp. 83. c. 3. opponit: « sicut (Deus) incomprehensibilis non dicitur a se ipso, sed a creatura; sic etiam non negatur (in decreto Concilii) comprehendendi posse a creatura, si ipse se velit revelare. » Sed optime respondet Suarez (de Deo l. II. c. 5. n. 2.): « cum dicitur Deus incomprehensibilis, illa negatio solum excludit comprehensionem illam; quae possit in Deo arguere imperfectionem (h. e. negationem infinitatis); at quod Deus se ipsum comprehendat, non est imperfectio in ipso, imo esset magna imperfectio se ipsum non comprehendere. Aliter etiam potest hoc ostendi seu declarari, quia comprehensio proprie non est eiusdem ad se ipsum, ubi cognoscens est suam cognitionem per essentiam; solum ergo per comparationem nostri intellectus imperfecte concipientis Deum, dicitur Deus comprehendere se, meliusque diceretur esse suum perfectum intelligere per essentiam. Quando ergo Deus dicitur incomprehensibilis, negatio illa intelligitur in ordine ad comprehensionem, quae possit cum illo habere realem comparationem et habitudinem, atque adeo distinctionem in re ipsa. Sic ergo dicitur Deus incomprehensibilis ab alio, qui Deus non sit; et hoc significat Scriptura, quoties de incomprehensibilitate Dei loquitur. »